

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ σε πανελλαδική κλίμακα για το ξεκίνημα ενός διαλόγου πάνω σε θέματα ανάπτυξης και με στόχο την «εξειδίκευση» της αναπτυξιακής πολιτικής πρόκειται να πάρει ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ και πρώην υπουργός Εθνικής

Οικονομίας κ. Γεράσιμος Αρσένης.

Όπως διευκρίνισε ο ίδιος στα «ΝΕΑ» οι πρωτοβουλίες του αυτές αποτελούν συνέχεια αλλά και προχώρημα των πρωτοβουλιών που έχει ξεκινήσει το ΠΑΣΟΚ πάνω στα προβλήματα της ανάπτυξης.

Παρά τη γνωστή του διαφοροποίηση στα τελευταία οικονομικά μέτρα της κυβέρνησης, ο κ. Αρσένης φαίνεται να θέλει να προχωρήσει το διάλογο πέρα από αυτά. Το ζήτημα είναι, θα πει χαρακτηριστικά, «πώς θα προχωρήσουμε».

Ν Ε Α

26 ΙΑΝ. 1986

1

Ποιοι φταίνε για την κρίση

ΗΔΗ ο κ. Αρσένης έχει κάνει μια σειρά από ομιλίες σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας (Αργος, Βόλος κ.ά.) αμέσως δε μετά την επιστροφή του από τη Νέα Υόρκη - όπου και βρίσκεται για μια εργασία του στον ΟΗΕ - πρόκειται να συνεχίσει τις ομιλίες του σε πόλεις της Βόρειας Ελλάδας.

Το κοινό στη συντριπτική πλειοψηφία των ομιλιών του δεν είναι κομματικό. Παρά το ότι έχει προσκληθεί - σύμφωνα με τις πληροφορίες - από αρκετές κομματικές οργανώσεις, τα κεντρικά γραφεία του Κινήματος προτιμούν να στείλουν άλλους ομιλητές.

Η μόνη του κομματική εμφάνιση μέχρι στιγμής ήταν στο Βραχάτι Κορινθίας που από ό, τι φαίνεται δεν επιτεύχθηκε χωρίς προβλήματα. Σ' όλες τις υπόλοιπες ομιλίες του ο κ. Αρσένης ήταν προσκεκλημένος είτε από κοινωνικούς φορείς - όπως στο συνέδριο της ΔΕΗ - είτε από Ανοικτά Πανεπιστήμια.

Στα Ανοικτά Πανεπιστήμια λοιπόν ο κ. Αρσένης από άλλη θέση τώρα πια, εξακολουθεί να προβληματίζεται για την ελληνική οικονομία, αλλά και για μια αριστερή διεξόδο στην κρίση.

Ρήξεις

Η βασική του πρόταση για την ανάπτυξη, όπως προκύπτει μέσα από τις ομιλίες του, είναι ένα συνολικό πρόγραμμα αλλαγής των παραγωγικών δομών της οικονομίας, ένα πρόγραμμα μεθοδευμένων «ρήξεων» που θα έχουν σαν στόχο την ανάδειξη νέων κοινωνικών παραγωγικών μορφών.

Η ελληνική οικονομία - θα πει - βρέθηκε μετά τις εκλογές σε σημείο «μηδέν». Στην πρώτη τετραετία μπήκε το νέο θεσμικό πλαίσιο. Τώρα θα πρέπει να γίνει η ρήξη με τις δομές του παρελθόντος. Θα πρέπει όμως ταυτόχρονα να εξασφαλιστεί ότι:

«Ένα συνολικό πρόγραμμα αλλαγής των παραγωγικών δομών της οικονομίας, ένα πρόγραμμα μεθοδευμένων «ρήξεων» που θα έχουν σαν στόχο την ανάδειξη νέων κοινωνικών παραγωγικών μορφών...»

- ΔΕΝ θα επιδεινωθεί η κατάσταση της οικονομίας, όπως έγινε στη Χιλή αλλά και σε άλλες χώρες που θροισκόντουσαν στο δρόμο της ανάπτυξης.
- Οι ρήξεις θα συνδέονται διαχρονικά μεταξύ τους, με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζεται διαρκώς η διευρυνση των κοινωνικών ομάδων που τη στηρίζουν.

Θα πρέπει δηλαδή να απεγκλωβίζον τον κόσμο από τις συντηρητικές τους αντιλήψεις και να μην τον συσπειρώνουν σε συντεχνιακές διεκδικήσεις (όπως έχει γίνει επιχείρησε η κυβέρνηση).

- ΚΑΘΕ ρήξη θα αποφασίζεται μετά από δημοκρατικές διαδικασίες στη βάση, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η συμμετοχή του λαού και να τονώνεται το αίσθημα της κατάκτησης νέων δικαιωμάτων. Σε αντίθετη περίπτωση, η υπεράσπιση αυτών των δικαιωμάτων θα είναι δύσκολη κάτω από το βάρος της αντίδρασης των κατεστημένων συμφερόντων.

Η πρόταση

Η πρόταση αυτή δέβαια του κ. Αρσένη στηρίζεται σε μια ολόκληρη συλλογιστική που ξεκινάει από την αρχή, ότι η υπόθεση της ανάπτυξης δεν είναι υπόθεση κάποιων τεχνοκρατών, αλλά είναι αντίθετα κατ'εξοχήν πολιτικό και ιδεολογικό πρόβλημα.

Με αυτή την έννοια, πιστεύει ότι το να περιορίζουμε τη συζήτηση στα τελευταία οικονομικά μέτρα, στο αν διαφρονούμε ή συμφωνούμε, είναι αποπροσανατολισμός. Ο σοσιαλισμός - ανέφερε χαρακτηριστικά στην ομιλία του στην Κορινθία - δεν αρχίζει και τελειώνει με μία υποτίμηση, είτε ήταν σωστή είτε όχι.

Το ουσιαστικό πρόβλημα είναι αλλού. Είναι το πώς ένα μικρό έθνος, όπως η Ελλάδα, μέσα σε μία κατ'εξοχήν ανταγωνιστική διεθνή οικονομία και μάλιστα μέσα στην ΕΟΚ που έχει στόχο την κατάργηση κάθε προστατευτικού μέτρου μέχρι το 1992, πώς λοιπόν η Ελλάδα, σ' αυτές τις συνθήκες, θα εξασφαλίσει την πλήρη απασχόληση του εργατικού της δυναμικού και θα κατοχυρώσει την αυτοδύναμη ανάπτυξη.

Στο παρελθόν - επισημαίνει - κάτω από την επίδραση

της καραμανλικής φιλοσοφίας επικρατούσε η αντίληψη ότι η ανάπτυξη θα είναι το αποτέλεσμα μιας σειράς μεγάλων έργων.

Η ανάπτυξη όμως προϋποθέτει την κατάλληλη πολιτική, οικονομική και κοινωνική συγκυρία. Αυτή τη στιγμή - τονίζει - ο λαός είναι έτοιμος να διερευνήσει και να υποστηρίξει μια πολιτική διεξόδο από την κρίση που θα στηρίζεται στο δάθεμα της δημοκρατίας, στη λαϊκή συμμετοχή, στην αποκέντρωση και στην κοινωνική δικαιοσύνη.

Δύο αντιλήψεις

Ο κ. Αρσένης δέβαια επισημαίνει ότι υπάρχουν δύο αντιλήψεις, δύο μοντέλα για την ανάπτυξη, που δεν αντιστοιχούν στον παραδοσιακό κομματικό διαχωρισμό Δεξιά-Κέντρο-Αριστερά. Πρόκειται για το συντηρητικό μοντέλο ανάπτυξης και για το προοδευτικό.

«Στην πρώτη τετραετία αντίθετα είχαμε «μία σωστή ανακατανομή του εθνικού εισοδήματος, μέσα από ανάπτυξη προς όφελος του αγροτικού κόσμου, των εργαζομένων, των υπαλλήλων». Και θα συνεχίσει: «οι κοινωνικές παροχές δεν δημιουργούν οικονομική κρίση»

Η συντηρητική αντίληψη δίνει τεράστια, σχεδόν αποκλειστική, σημασία στο οικονομικό περιεχόμενο της ανάπτυξης και στερείται από κάθε «ηθική» βάση.

Οι μηχανισμοί της αγοράς, σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, επαρκούν για να δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη, μπορούν και κινητοποιούν τον ανθρώπινο παράγοντα χωρίς καμία ηθική αξίωση από την πλευρά του.

Το μόνο που χρειάζεται είναι να «φροντίζει τον εαυτό του», να επιδιώκει το ατομικό του κέρδος και με τον τρόπο αυτό - με τον ανταγωνισμό - εξασφαλίζεται, στερούμενο όμως οποιασδήποτε κοινωνικής ηθικής, όσον αφορά το κοινωνικό σύνολο.

Το πρόβλημα με το συντηρητικό μοντέλο, το πρόβλημα με την ελεύθερη λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς είναι ότι δεν επιλύουν ούτε οικονομικά αλλά ούτε και κοινωνικά το ζήτημα της κατανομής του εισοδήματος. Η κατανομή του εισοδήματος προϋποθέτει μια κοινωνική αντίληψη της πολιτικής.

Στο ζήτημα της διανομής του εισοδήματος και της σχέσης της με την ανάπτυξη έχει και πάλι ενδιαφέρον ένα απόσπασμα της ομιλίας του κ. Αρσένη στη Κορινθία όπου υποστηρίζει ότι η πρώτη τετραετία δεν ήταν μία

Ν Ε Α

26 ΙΑΝ 1986

2

περίοδος παροχών. Κοινωνική παροχή σημαίνει ότι παίρνω από κάποιον δικά του λεφτά και τα δίνω σε άλλους.

Ανακατανομή

Στην πρώτη τετραετία αντίθετα - θα πει - είχαμε «μία σωστή ανακατανομή του εθνικού εισοδήματος, μέσα από ανάπτυξη, προς όφελος του αγροτικού κόσμου, των εργαζομένων, των υπαλλήλων». Και θα συνεχίσει: «Οι κοινωνικές παροχές δεν δημιούργησαν οικονομική κρίση. Εμείς την πρώτη τετραετία δημιουργήσαμε τις βάσεις για μία αυτοδύναμη ανάπτυξη και αυτοδύναμη ανάπτυξη συνοδεύεται με δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος».

Σε αντίθεση, λοιπόν, με το συντηρητικό, το προοδευτικό μοντέλο θεωρεί ότι το να στηριχθεί κανείς στους μηχανισμούς της αγοράς στις ίδιες παραγωγικές μορφές και στα ίδια «πρόσωπα» οδηγεί σε αναπαραγωγή των προβλημάτων και σε συρρίκνωση της οικονομίας.

Η ανάπτυξη προϋποθέτει το ξεπέραςμα του «ιστορικού» κοινωνικού και οικονομικού συστήματος της χώρας που δεν μπορεί πια ούτε να αναπαράγει τον εαυτό του.

Προϋποθέτει προγραμματισμένες ρήξεις σε όλους τους τομείς της οικονομίας, που θα δημιουργήσουν νέες μορφές παραγωγής, θα αναδείξουν νέα υποκείμενα της ανάπτυξης.

Μ' αυτήν ακριβώς την έννοια, εξηγεί ο κ. Αρσένης, στην ανάπτυξη δεν μπορεί να γίνει διαχωρισμός του οικονομικού από το κοινωνικό και το πολιτικό.

«... Θα πρέπει ν' αντισταθούμε στις συντηρητικές αντιλήψεις που υποστηρίζει ο κ. Καραμανλής και ο κ. Ζολώτας, ότι δηλαδή για την κρίση φταίνε οι καταναλωτές και η επί πλέον κατανάλωση ...»

Βάση μιας τέτοιας αναπτυξιακής πολιτικής δεν μπορεί παρά να είναι ο δημοκρατικός προγραμματισμός. Ο δημοκρατικός προγραμματισμός, όμως, προϋποθέτει ένα διαφορετικό - αναπτυξιακό - ήθος. Ένα ήθος που αποκτιέται μέσα από την εμπειρία στους αποκεντρωμένους, δημοκρατικούς και συμμετοχικούς θεσμούς, που «συνοδεύουν» το προοδευτικό μοντέλο ανάπτυξης.

Η ανάπτυξη στον τόπο μας, θα πει χαρακτηριστικά στην τελευταία του ομιλία στο Βόλο, θα γίνει πραγματι-

κότητα τότε μόνο όταν μπορούμε να ξυπνάμε το πρωί και να λέμε στον εαυτό μας «τι το δημιουργικό μπορώ να κάνω σήμερα» αντί να λέμε αυτό που λένε τόσο νέοι «πώς θα μπορέσω να μπω στο Δημόσιο».

Πρόβλημα

Σ' αυτή την κατεύθυνση στη διάρκεια της πρώτης τετραετίας μπήκε το νέο θεσμικό πλαίσιο. Το πρόβλημα, όμως, είναι ότι αυτοί οι καινούργιοι μηχανισμοί, που έχουν δημιουργηθεί, μπορούν εύκολα να παραμορφωθούν και να μπλοκαριστούν.

Το μόνο αντίδοτο σε μια τέτοια εξέλιξη, θα τονίσει ο κ. Αρσένης, είναι η λαϊκή επαγρύπνηση, η κατανόηση ότι είναι δική μας υπόθεση να γίνουν πραγματικότητα η λαϊκή συμμετοχή, οι δημοκρατικές διαδικασίες, ο ελεύθερος και ανοικτός διάλογος.

Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τη σημερινή συγχυρία ο κ. Αρσένης πιστεύει ότι η ανάλυση των προβλημάτων γίνεται σε λανθασμένη βάση.

Το σύνθημα «καταναλώνουμε περισσότερα από όσα παράγουμε» - θα πει χαρακτηριστικά στο Βόλο - είναι λάθος. Το σωστό είναι ότι δαπανούμε, σαν οικονομία στο σύνολό της, περισσότερα από όσα παράγουμε.

Αυτό όμως, από αναπτυξιακή σκοπιά είναι σωστό. Το θέμα είναι τι κάνεις με τις επενδύσεις, που πηγαίνουν δηλαδή, οι «δαπάνες» που πραγματοποιείς και αν αξιοποιούνται αναπτυξιακά.

Αντίθετα από ό,τι πιστεύεται, το ελληνικό νοικοκυριό αποταμιεύει ένα μεγάλο μέρος από το εισόδημά του. Θα πρέπει, λοιπόν, να αντισταθούμε από τις συντηρητικές αντιλήψεις, που υποστηρίζει ο κ. Καραμανλής και ο κ. Ζολώτας, ότι, δηλαδή, για την κρίση φταίνε οι καταναλωτές και η επιπλέον κατανάλωση.

Η κρίση δεν οφείλεται στον καταναλωτή αλλά σε διαρθρωτικά προβλήματα της παραγωγής και της παραγωγικότητας. Θα πρέπει λοιπόν να λέμε ότι παράγουμε λιγότερα από όσο μπορούμε.

Ότι για να πραγματοποιήσουμε την ανάπτυξη θα πρέπει να παράγουμε περισσότερα και να παράγουμε τα σωστά προϊόντα και υπηρεσίες, αυτά, δηλαδή, που μπορούμε να αξιοποιήσουμε είτε στο εσωτερικό είτε στο εξωτερικό.

«... Το πρόβλημα με το συντηρητικό μοντέλο, το πρόβλημα με την ελεύθερη λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς είναι ότι δεν επιλύουν ούτε οικονομικά αλλά ούτε και κοινωνικά το ζήτημα της κατανομής του εισοδήματος...»

Αντίθετα, το σύνθημα καταναλώνουμε περισσότερα από όσα παράγουμε είναι σύνθημα που μας οδηγεί στη συντήρηση, στη συρρίκνωση της ζήτησης, δημιουργώντας έτσι προβλήματα κατανομής και λειτουργώντας διαιρετικά στο λαό.

Το ούισκι

Και βέβαια δεν θα πρέπει να συγχέουμε το σύνθημα αυτό με κάποια ενδεικτικά συμπτώματα κατανάλωσης - τα μπουζούκια ή το ούισκι - που είναι πολιτιστικά φαινόμενα και εκδηλώνουν τα ψυχολογικά και πολιτικά αδιέξοδα της ελληνικής κοινωνίας. Τα φαινόμενα αυτά μόνο μέσα από την καλλιέργεια αναπτυξιακής νοοτροπίας μπορεί να αντιμετωπιστούν.

Το εγχείρημα, θα υποστηρίξει ο κ. Αρσένης, είναι δύσκολο για μια ανοικτή οικονομία όπως η ελληνική. Γίνεται ακόμα δυσκολότερο από την ενταξή μας στην ΕΟΚ, όσο και αν τώρα πια δεν μπορεί κανείς να υποστηρίξει την αποχώρησή μας.

Εκείνο, όμως, που φαίνεται να τον ανησυχεί δεν είναι τόσο ο οικονομικός ανταγωνισμός, όσο αυτό που ονομάζει «ιδεολογικό ιμπεριαλισμό των Βρυξελλών».

Υπάρχουν πολιτικές ομάδες που αντλούν τη δύναμή τους την πολιτική από την ΕΟΚ, θα πει και θα παρατηρήσει ότι η φράση «το λέει και η ΕΟΚ» κινδυνεύει να γίνει το άλλοθι της πολιτικής μας ζωής.

Απέναντι στον ιδεολογικό ιμπεριαλισμό, των Βρυξελλών λοιπόν, θα πρέπει να αντιτάξουμε το δικό μας αναπτυξιακό πρότυπο.

Ένα πρότυπο που ακόμα βρίσκεται στο στάδιο του διαλόγου και του προβληματισμού, σύντομα όμως, θα πρέπει να πάρει συγκεκριμένη μορφή και χαρακτήρα.